

Določevalni ključ: STOPINJE ZVERI

Besedilo in foto: Miha Krofel Ilustracije: Petra Muhič

Slovenija je pretežno gozdnata država, zato je neposredno opazovanje sesalcev vse prej kot preprosto. Poleg tega so se mnoge vrste skozi stoletja preganjanja naučile izogibati človeku in postopoma postale vedno bolj plašne in aktivne v nočnem času. To še posebej velja za številne vrste zveri, ki jih v naravi po navadi vidimo le redko. Pogosto pa lahko na sprehodih v naravo naletimo na njihove sledove.

Če se naučimo prepoznavati stopinje zveri, bomo lahko te skrivnostne prebivalce naših gozdov spoznali še bistveno bolje kot na podlagi bežnih neposrednih opazanj. Opazovanje sledi je še posebej zanimivo pozimi, ko lahko v snegu dalj časa sledimo posameznim živalim in z nekaj izkušnjami zelo natančno razberemo njihovo naravno vedenje – kako se obnašajo v svojem vsakdanu, ko v bližini ni ljudi. Tako lahko vidimo, kje je žival počivala, katere poti je izbirala, kako hitro se je premikala, kje se je hranila in ali je prišla v stik s kakšno drugo vrsto.

Stopinje naših sesalcev lahko v splošnem razdelimo v dve skupini: tiste s kopiti ali parklji (te pripadajo velikim rastlinojedcem) ter tiste s prsti in blazinicami na njih, ki pripadajo zverem, glodavcem, žužkojedom in zajcem. V tem prispevku se bomo posvetili zverem.

Tipično stopinjo zveri sestavljajo trije deli:

- ▶ velika osrednja blazinica (ta ustreza naši dlani ali podplatu);
- ▶ blazinice prstov;
- ▶ kremplji (ti so pri nekaterih vrstah vidni pogosto, pri drugih pa le redko).

Prepoznavanje posameznih vrst poteka na podlagi več značilnosti stopinj, med katerimi so najpomembnejše velikost, oblika, število prstov in prisotnost krempljev. Pri ločevanju nekaterih vrst je pomembna tudi razporeditev zaporednih stopinj, kar običajno lahko opazujemo le na zasneženi podlagi.

Pri določevanju vrst po stopinjah se moramo zavedati, da vseh sledi nikoli ne bomo mogli pravilno določiti. Pogosto se namreč zgodi, da najdemo odtis, ki ni dovolj svež (npr. ga je že spral dež ali pa se je sneg preveč odtajal) ali je viden le delno (npr. kremplji ali nekateri od prstov včasih ne pustijo odtisa), lahko pa ga prekrivajo tudi druge sledi. Zato je pomemben

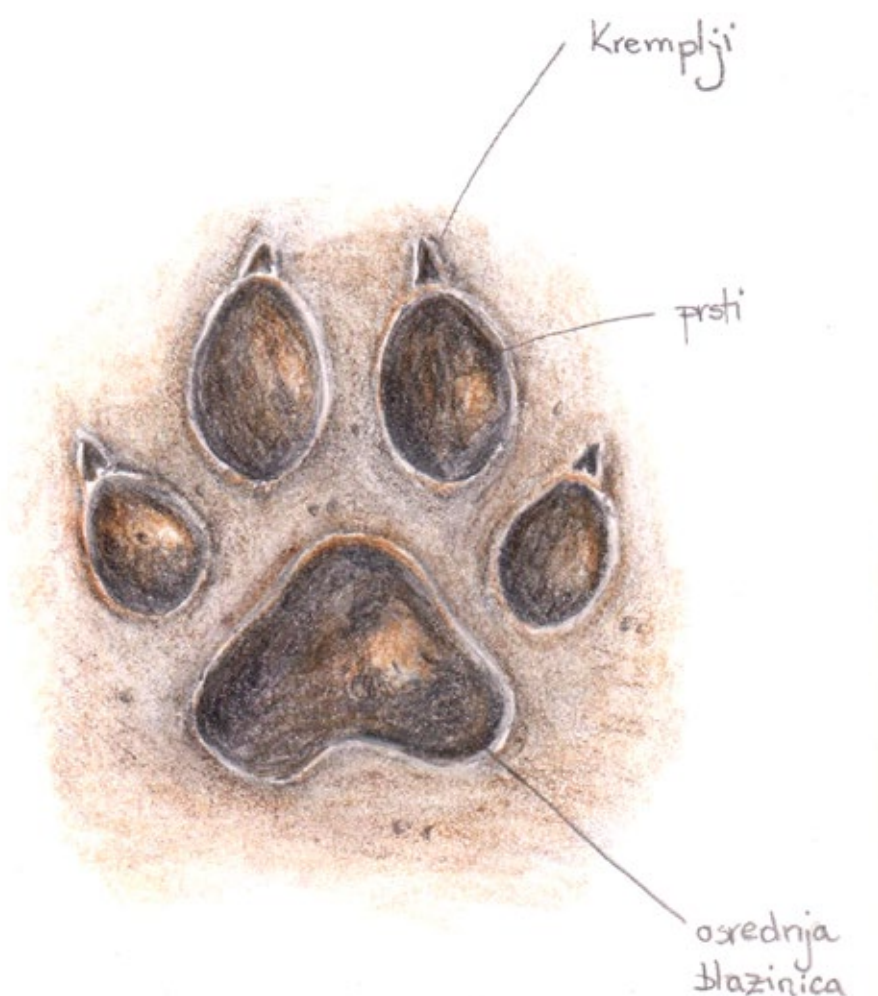
Tipično stopinjo zveri sestavljajo trije deli: velika osrednja blazinica; blazinice prstov; kremplji.

del določanja stopinj tudi samokritičnost. Bistveno bolje je, da se zavedamo omejitve in si priznamo, da nečesa ne moremo zanesljivo določiti, kot pa da oblikujemo prehitre sklepe in s tem ustvarimo (ali celo dalje širimo) napačne informacije. Kdaj nam pač ni dano vedeti, katera žival je bila na poti pred nami.

Pri prepoznavanju stopinj divjih živali se moramo vedno zavedati tudi možnosti, da lahko naletimo na sledi domačih živali, predvsem psa in domače mačke (udomačene vrste niso vključene v spodnji določevalni ključ!). Razlikovanje stopinj domače in divje mačke je zelo zahtevno. Nekoliko lažje je razlikovanje sledi psa in volka (pasje stopinje so pogosto nesimetrične, manjše in bolj okrogle od volčjih), vendar moramo pri tem upoštevati dejstvo, da obstajajo nekatere pasme psov, katerih šape so po izgledu zelo podobne volčjim, zato po eni sami stopinji obeh vrst ne moremo zanesljivo razlikovati. Pri določevanju se lahko zanašamo na doda-

tne informacije, ki nam lahko nakažejo, za katero vrsto najverjetneje gre. Na primer, če stopinje najdemo ob sledi človeka ali v bližini naselja, najprej pomislimo na psa (čeprav se neredko tudi volkovi povsem približajo vasem ali pa je kdo pred nami hodil ob volčji sledi). Volkovi pogosto (vendar ne vedno!) potujejo v tropu – takrat bomo opazili sledi več živali skupaj. Za volkove je značilno tudi gibanje v ravni liniji, medtem ko psi pogosto skačejo sem ter tja. Še najbolj zanesljiv znak pa je iztrebek, ki je pri volku zaradi velike količine dlak običajno lahko prepoznaven.

Na naslednjih straneh je določevalni ključ sledi naših zveri, kjer pa ilustracije niso v merilu. V nadaljevanju je še kratek opis njihovih sledi skupaj s fotografijo odrasle živali in pa fotografije sledi izbranih vrst. Kjer sta v določevalnem ključu z ilustracijami predstavljene dve sledi ene vrste, je prva stopinja sled prvih tac, druga pa zadnjih.

DOLOČEVALNI KLJUČ:

- 1A) Velike stopinje – širina več kot 5 cm 2
 1B) Manjše stopinje – širina 5 cm ali manj. 5
- 2A) Zelo velika stopinja (širina več kot 10 cm) z močnimi in dolgimi kremplji (sl. a). rjavi medved (*Ursus arctos*)
 2B) Stopinja širine 10 cm ali manj, kremplji, če so prisotni, so kratki. 3
- 3A) Stopinja simetrična, s štirimi prsti. 4
 3B) Stopinja nesimetrična, s petimi prsti (odtis 5. prsta včasih ni viden) (sl. b). Na stopinje običajno naletimo ob vodi. vidra (*Lutra lutra*)

- 4A) Stopinja daljša kot širša, običajno prisotni odtisi krempljev (sl. c). volk (*Canis lupus*)
 4B) Stopinja približno okrogla, odtisi krempljev niso vidni ali pa so majhni in ozki (sl. d). evrazijski ris (*Lynx lynx*)
- 5A) Stopinja širša kot daljša (sl. e)..... rakunasti pes (*Nyctereutes procyonoides*)
 5B) Stopinja okrogla ali daljša kot širša. 6
- 6A) Kremplji prisotni, stopinja običajno daljša kot širša. 7
 6B) Večinoma brez odtisov krempljev, stopinja okrogla (sl. f)..... divja mačka (*Felis silvestris*)

c)

d)

e)

f)

- 7A) Posamezne stopinje ali stopinje v gručah, širina stopinje 3,5 cm ali več. 8
 7B) Stopinje običajno razporejene po parih (sonožni skoki) (sl. g), širina stopinje 3,5 cm ali manj. 10
- 8A) Stopinja s petimi prsti v bolj ali manj ravni vrsti in z močnimi kremplji (sl. h). jazbec (*Meles meles*)
 8B) Stopinja s štirimi prsti, razporejenimi v loku, kremplji relativno kratki. 9
- 9A) Blazinici srednjih dveh prstov ločeni (sl. i) lisica (*Vulpes vulpes*)
 9B) Blazinici srednjih dveh prstov povezani (sl. j). zlati šakal (*Canis aureus*)

- 10A) Dolžina večinoma več kot 3,5 cm (*sl. g.*) kuna belica (*Martes foina*) ali kuna zlatica (*M. martes*)
 10B) Dolžina večinoma 3,5 cm ali manj. 11
- 11A) Širina 2,5–3,5 cm. navadni dihur (*Mustela putorius*)
 11B) Širina 1,5 cm. hermelin (*Mustela erminea*)
 11C) Širina 1 cm. mala podlasica (*Mustela nivalis*)

g)

h)

i)

j)

Običajni razpon dimenzij stopinj naših vrst zveri. Vrednosti veljajo za odrasle živali. Pri dolžini niso všteti kremplji.

VRSTA	DOLŽINA V CM	ŠIRINA V CM
Rjavi medved	10–25	9–20
Volk	8–12	7–10
Vidra	6–9	6
Evrazijski ris	6–8	6–8
Jazbec	5–8	3,5–5
Zlati šakal	5–6,5	3–4,5
Lisica	4,5–5,5	3,5–4,5

VRSTA	DOLŽINA V CM	ŠIRINA V CM
Rakunasti pes	4–5	5–6
Divja mačka	3–4,5	3–4
Kuna belica in zlatica	3,5–5	3–4
Navadni dihur	2,5–4	2,5–3,5
Hermelin	2–3	1,5
Mala podlasica	1,5	1

PRIPOROČENA NADALJNJA LITERATURA:

Krofel M. & H. Potočnik (2016): *Stopinje in sledovi živali*. Zlatorogova knjižnica, 40. Lovska zveza Slovenije, Ljubljana.

OPIS VRST:

RJAVI MEDVED (*Ursus arctos*)

Največja zver v Sloveniji. Zadnja šapa je podaljšana, podobna človeški nogi, stopinja sprednje šape je širša kot daljša. Kremplji so dolgi in zelo močni, vendar njihovi odtisi včasih niso vidni. Pri hoji obrača sprednje šape navznoter. Najdemo ga predvsem na območju Dinaridov in Alp.

Rjavi medved (*Ursus arctos*).

VOLK (*Canis lupus*)

Živi v skupini (družini, ki jo imenujemo trop), vendar se posamezni volkovi pogosto tudi ločijo, tako da lahko naletimo tudi na sledi posamezne živali. Značilno je gibanje v ravni liniji. Odtisi krempljev niso vedno vidni. Možna je zamenjava z domačim psom (*glej besedilo zgoraj*). Najdemo ga predvsem na območju Dinaridov in Primorske.

Volk (*Canis lupus*).

RAKUNASTI PES (*Nyctereutes procyonoides*)

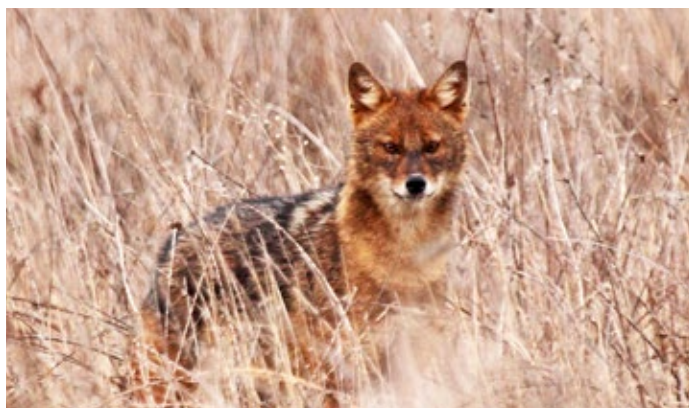
Tujerodna vrsta, ki jo je v Evropo zanesla krznarska industrija. Poleg medveda je edina vrsta naših zveri, pri kateri je stopinja širša kot daljša. Zaenkrat je v Sloveniji še dokaj redek.

Rakunasti pes (*Nyctereutes procyonoides*).

ZLATI ŠAKAL (*Canis aureus*)

Glavna značilnost sta zraščeni blazinici srednjih dveh prstov, vendar je to pri stopinjah pogosto neizrazito, še posebej če je podlaga trda. Najdemo ga v zelo raznolikih habitatih, najbolj mu ustreza mozaična krajina. Pogosto se pojavlja v okolici naselij.

Zlati šakal (*Canis aureus*).

LISICA (*Vulpes vulpes*)

Verjetno najpogostejša vrsta zveri, ki jo bomo opazili pri nas. Najdemo jo lahko v katerem koli habitat. Značilno je pogosto spreminjanje smeri. Pri določanju stopinj lisice bodimo pozorni tudi na možnost zamenjave s poljskim ali planinskim zajcem, ki imata podobne posamezne stopinje. Najlažje jih bomo razlikovali po obliki (zajčje stopinje so nesimetrične) in razporeditvi (zajčje stopinje so pogosto razporejene v obliki črke »Y«).

Lisica (*Vulpes vulpes*).

DIVJA MAČKA (*Felis silvestris*)

Težko jo zanesljivo ločimo od domače mačke. Značilnost sledi je podobna kot pri risu. Najpogosteje bomo nanjo naleteli v južni polovici Slovenije.

Divja mačka (*Felis silvestris*).

EVRAZIJSKI RIS (*Lynx lynx*)

Pri hoji ima ris običajno vpotegnjene kremplje, vendar jih občasno uporabi kot dereze ali z razširjenimi prsti kot krpelje, kadar se giblje po globokem snegu, spolzkem ali strmem terenu. Značilno je gibanje v rahlo vijugasti smeti. Skoraj nikoli ne teče, lahko pa kdaj opazimo posamezne skoke. Najraje ima skalnat in razbit teren, še posebej v večjih gozdnih kompleksih.

Evrazijski ris (*Lynx lynx*).

VIDRA (*Lutra lutra*)

Vidra je vezana na vodne površine, zato bomo tam najpogosteje našli njene stopinje. Še lažje njeno prisotnost zaznamo na podlagi iztrebkov, ki so običajno črni in rahlo svetleči, z značilnim vonjem po ribjem olju.

Vidra (*Lutra lutra*).

JAZBEC (*Meles meles*)

Stopinje jazbeca so podobne medvedjim, le da so manjše. Jazbec ima pet prstov, vendar se včasih odtis petega prsta ne vidi dobro.

Jazbec (*Meles meles*).

KUNA BELICA (*Martes foina*) in KUNA ZLATICA (*M. martes*)

Za vse vrste pravih kun in podlasic so značilni sonožni skoki, ki puščajo značilne parne sledi v snegu. Na trdi podlagi se lahko včasih gibljejo tudi v hoji ali teku. Razlikovanje med kuno zlatico in belico je zahtevno. Najzanesljivejši znak je prisotnost dlak na blazinicah prstov pri zlatici pozimi in gole blazinice pri belici, vendar mora biti za takšno razlikovanje stopinja zelo sveža. V okolici človeških bivaljšč se običajno pojavlja le kuna belica.

Kuna zlatica (*Martes martes*).

NAVADNI DIHUR (*Mustela putorius*)

Sled je podobna kot pri kuni belici in zlatici, le da so stopinje nekoliko manjše. Dihurju ustrezajo bolj vlažni habitati, občasno pa nanj naletimo tudi v bližini naselij.

Navadni dihur (*Mustela putorius*).

HERMELIN (*Mustela erminea*) in MALA PODLASICA (*M. nivalis*)

Naši najmanjši predstavnici kun. V globljem snegu lahko poleg odtisov tačk pogosto vidimo tudi odtis trebuha. Najdemo ju v raznolikih habitatih, lahko tudi dokaj visoko v gorah.

Mala podlasica (*Mustela nivalis*).

Stopinji volka (*Canis lupus*).

Stopinja vidre (*Lutra lutra*).

Stopinja zlatega šakala (*Canis aureus*).

Sledi kune (*Martes sp.*).

Stopinji lisice (*Vulpes vulpes*).

Stopinja jazbeca (*Meles meles*).

Sled male podlasice (*Mustela nivalis*).

Stopinja evrazijskega risa (*Lynx lynx*).

Stopinja divje mačke (*Felis silvestris*).

Sled rjavega medveda (*Ursus arctos*).